СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXI. — Число 24. — Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 29. січня, 1923. — VOL. XXXI. — No. 24. — Jersey City, N. J., Monday, January 29, 1923. — THREE CENTS

ЗА 16 ДНІВ

КІНЧИТЬСЯ ЗБІРКА НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ!

Українські громади: Візьміться сейчас до діла, щоб виконати сей народній обовязок, який на Вас полягає!

Поспішіться, аби до 12-ого лютого с. р. довершити 30,000-ний Фонд!

ШУКАЄМО 2,200 УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ.

Щоб докінчити збірку на Фонд Негайної Допомоги, треба знайти в Америці 2,200 Українців, які жертвували би ще по пять долярів на той Фонд. Ми звичайно говоримо, що нас в Америці кілька сот тисяч, хоч деякі кажуть, що нас малощо не міліон. Та кілько нас не було би і то без огляду на це, чи більше чи меньше свідомих, то таки повинно найтись між нами ще 2,200 жертволюбивих і народній справі душею й серцем відданих людий, які не відмовили би нашому Правительству та Рідному Краеви ще й тої лепти, яка потрібна до довершення збірки Фонду Негайної Допомоги. Наша народня честь вимагає цего, щоб та збірка була довершена.

Честь кождої української громади і церкви в Америці, честь кождого українського товариства і кождого Українця з осібна, вимагає цего, щоб ми американські Українці дозбирали ту невелику збірку.

Маємо ще ДВА ТИЖНІ часу. Нехайже в тім часі постараеться кождий вислати жертву від себе і бути одним з тих 2,200 свідомих Українців, яких пошукуємо. Нехай ще кождий з нас спонукає і других до жетрв та подбає, щоби наші місцеві товариства не відтягнулись також від жертви. Коли так зробимо, тоді день 12-го лютого с. р., в якім скінчиться збірка на Фонд, буде ще одним славним днем побіди ідеї української державности.

Жертви на Фонд слати на адресу:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Bldg., Washington, D. C.

НОВА АКЦІЯ ЗА МЕЖИНАРОДНОЮ КОНФЕРЕНЦІЄЮ

СЕНАТОР БОРА ЗАПОВІДАЄ НОВУ РЕЗОЛЮЦІЮ ЗА ЕКОНОМІЧНОЮ КОНФЕРЕНЦІЄЮ.

ВАШІНГТОН, 26. січня. — Сенатор Бора внесе в понеділок нову резолюцію, даючу президентови Гардингови право і взиваючу його скликати важнійші держави світа на конференцію для розвязання економічних та політичних питань Европи.

СТЕЙТ ОГАЙО ЗА КОНФЕРЕНЦІЄЮ.

Републиканський конгресмен з Огайо, Чемерз, вніс нині в палаті послів резолюцію, після котрої палата послів малаби вибрати зпомежи себе комітет з 10, котрий мавби піти до президента Гардинга просити його скликати межинародну конференцію.

Внесенне конгресмена Чамерза є видимо вислідом резолюції, ухваленої сими днями в огайській легіслятурі.

УРЯД РІШУЧО ПРОТИ НАТИСКУ ЗА СКЛИКАННЄМ КОНФЕРЕНЦІЇ.

У відповідь на сей натиск на себе, американські високі урядники дають до зрозуміння, що президент Гардинг тепер рішучо противиться скликуванню межинародної конференції, признаючи час на се зовсім невідповідним. З тої причини, адміністрація, жочби навіть не знати як на неї наставати, конференції не скличе, хиба щи межинародна ситуація зміниться.

СКАНДАЛ СЕРЕД ПРОВІДНИКІВ ПРОГИБІЦІЙНОГО РУХУ

НЮ ЙОРК, 26. січня. — Серед провідників так званої Антисалунової Ліги, організації, котра передусім вела агітацію за заведеннем прогибіції, дійшло до великого скандалу. Один зі стовпів організації, Филипс, виступив з публичними обжалованнями проти другого стовпа прогибіційного руху, Андерсона, закидаючи йому наживу з фондів організації при помочи ріжних вкритих маніпуляцій. В той спосіб Андерсон мав побрати понад 26,000 долярів.

Тепер прокураторія займається сею справою та переслухує обвинених та обвинителів.

СТЕЙТОВА ЛЕГІСЛЯТУРА НЕ ХОЧЕ ПІДПЕРТИ ПРОГИБІЦІЇ

ГАРТФОРД, Конектикат, 26. січня. — Стейтова легіслятура нині відкинула пропозицію конгресу потвердити прогибіційну поправку до американської конституції.

Се вже третий раз стейтова легіслятура стейту Конектиката відкидає прогибіційну поправку.

Цікавим явищем при теперішній дебаті була заява провідника більшости в стейтовім сенаті, котрий заявив, що робити таке внесенне тепер зовсім безпредметово, бо й так всі горожани вже приняли прогибіцію яко обовязуючий закон.

АМЕРИКА СПОДІЄТЬСЯ ПОЛАГОДЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ВОЄННОГО ДОВГУ

ВАШІНГТОН, 26. січня. — Американський уряд дістав вістки, що англійські представники на англійсько-американські переговори в справі державного англійського довгу вже переконали англійський уряд приняти американські услівя сплати довгу.

ХОЧУТЬ ДОПУЩЕННЯ ІМІГРАНТІВ-ФАРМЕРІВ

АТЛЕНТИК Сіті, Ню Джерзі, 26. січня. — Зібрані на своїй річній конвенції представники предприємств, занятих консервованнем („кенованнем") рільничих продуктів, заявилися за тим, щоби конгрес ухвалив поправку до обовязуючого тепер іміграційного закона та допустити до Злучених Держав фармерських робітників під умовою, що кождий з них побуде на фармерській роботі хоч три роки.

ПРИДУМАВ КЕРМОВАННЄ ЛІТАКІВ БЕЗ ЛЕТУНА

БОСТОН, 26. січня. — Мейсон Петрик, Генерал американської армії та голова її летничого відділу, виголосив тут перед летничими товариствами два відчити, в яких заявив, що йому вдалося придумати спосіб кермувати у воздусі літаки, не осмотрені летунами.

Говорив він, що вже й тепер мігби він вислати над місто Ню Йорк літак, наладований бомбами, котрий мусівби летіти дорогою і зі скоростю, означеною керманичем з Бостану, та що сей літак спустивби бомби там де він захотівби. При помочи бездротного телеграфу мігби він кермувати цілу фльоту того рода.

Він подав також до відома, що тепер думає над будовою такого бальона, який мігби полетіти до північного бігуна землі і вернутися без задержування.

НОВА ГРАНИЦЯ МЕЖИ КАНАДОЮ ТА ЗЛУЧ. ДЕРЖАВАМИ

ВАШІНГТОН, 26. січня. — Канада запропонувала Злученим Державам заключенне нової угоди в справі границі межи Канадою та Злученими Державами на Великих Озерах.

Теперішна границя межи сими краями іде по лінії, начеркненій ще в році 1817. Після сеї угоди кожда держава може удержувати на Великий Озерах лишень один воєнний корабель, який однак не може мати більше як 100 тон містоти та більше як одну, 18-фунтову гармату.

АНАРХІСТИ ВБИЛИ ПОЛКОВНИКА

БУЕНОС АЙРЕС, Аргентина, 25. січня. — Анархістичний терорист Курт Г. Вилкенс, що приїхав сюди з Голяндії, вбив нині полковника Гектора Вареля, що недавно здушив повстанне фармерських робітників в Патагонії.

ПОЖАР НА КОРАБЛИ

ТАМПІКО, Мексико, 26. січня. — На долішнім бігу ріки Панхуко займився нафтовий корабель „Сан Леонардо", що належить до „Мексикен Ігел Ойл Ко." На покладі було 130,000 бочівок нафти. З сього ладунку вдалося вратувати всего 25,000 бочок. Решта згоріла. З залоги корабля не найдено 10 моряків 19 других тяжко попарені полумями. Припускають, що пропавші всі найшли смерть в огни.

АРЕШТОВАНО 8 ЗА ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО КУ-КЛАКС-КЛЕНА

Нюйорська поліція арештувала 8 людий, котрим вона закидає, що вони є організаторами Ку-Клакс-Клена. По переведенню домашньої ревізії поліція найшла у них каптури, якими члени сеї організації закривають лиця підчас зібрань, та деяку ручну збрую.

ХОЧУТЬ ОБЛЕКШЕННЯ ПРОГИБІЦІЇ

В легіслятурі стейту Конектиката внесено поправку до закона про виконування прогибіції; після сеї поправки стейт має дозволити виробляти пиво, що не має більше як 4 процент алькоголю, та вино й яблочняк, що не мають понад 10 процент алькоголю. З ухваленнем такої поправки до стейтового закона, стейтові власти будуть помагати федеральним властям лишень в тих случаях, коли проступник переступить також стейтовий закон. Очевидно федеральні агенти будуть далі арештувати, як досі.

ГРІЗЬБА КРАВЕЦЬКОГО СТРАЙКУ

Переговори межи представниками кравецьких юній та кравецькими босами в Ню Йорку зірвалися, і коли до 1. лютого переговори не будуть відновлені, того дня почнеться великий страйк кравців, в якому возьме участь коло 30,000 робітників.

ПЕРЕЩІПЛЕННЄ СВИНСЬКОГО ОКА НА ЛЮДИНУ УДАЧНЕ

Лікарі, котрі робили в Петерсоні, Ню Джерзі, операцію над очима сліпого хлопця Алфреда Лімоновича, перещіплюючи на його око роговицю свині, заявляють, що операція вдалася і, як роговиця свині зростеся з оком хлопця, хлопчина буде видіти.

В середу лікар робив першу спробу з оком оперованого. Він зняв йому бандажі з ока, махнув перед оком капелюхом і питав, що він бачить. Хлопець відповів, що бачить щось чорного. Коли лікар відсунув капелюх, хлопець сказав, що бачить знов світло. На основі сього лікарі роблять собі надію, що небувала операція вдасться вповні.

Один американський музей жертвував вже 500 долярів за свинку, з котрої ока врізано кусок, щоби дати зір людині.

12,000 ДОЛЯРІВ ЗА РУКУ

Федеральний суд розбирав тут справу Алберта Питингера, котрого сторожі зелізниці Лакована пострілили в руку, взявши його та його товариша за розбишак. Агенти зелізниці зараз арештували постріленого, але на суді показалося, що вони зробили обмилку. Наслідком пострілу лікарі мусіли відтяти раненому руку.

Лава присяжних суддіт признала позовникови 12,000 долярів відшкодовання за втрату руки, а 500 долярів за неоправдане арештованне.

МАЄТОК РУЗВЕЛТА

Вдова та син Т. Рузвелта, колишнього президента Злучених Держав, зложили в суді свій обрахунок з маєтку, полишеного небіщиком. Після обрахунку, маєток мавби вартувати коло 980,000 долярів.

ВИКИДАЮТЬ МУРИНІВ З МІСТА

Стейтові власти Индияни почала слідство над масовим виходом Муринів з міста Бленфорд. Втікаючі мають заявляти, що вони тікають під загрозою білого населення міста, котре казало всім Муринам вынестися з міста, як один Мурин напав на білу дівчину й хотів її насилувати.

ЩЕ ОДИН КУЕ, АЛЕ ИНЧОГО РОДА

До Америки приїхав сими днями англійський проповідник Вейлх Овен, котрий набравск вже в Англії досить великого розголосу своїми зносинами в духами на тім світі. Хоче він виголосити в Злучених Державах цілий ряд відчитів про позагробове життє, котре, як він сам ручить, знає докладно на основі описів, написаних йому духами, що там живуть. Його саме спеціяльностю є пізнавати другий світ за посередництвом письма духів, котрі йому диктують свої вражіння зовсім так, як купець диктує листа своїй стенографці.

ФРАНУСЬКИЙ ТЕРОР В НАПАДЕНІЙ ДОЛИНІ РУР

ДІССЕЛДОРФ, Німеччина, 26. січня. — Місто Дісселдорф було нині під пострахом французького терору.

На приказ французької військової влади позамикано нині о 10-ій годині вечір всі тутешні каварні та ресторани.

Арештовання відбуваються по цілому місті.

Улицею проїздять поліційні урядники з револьверами в руках і під охороною військової сторожі.

Французький ґенерал Сімон арештував був пруського ґубернатора сього округа, д-ра Ґренцера, але по довшій суперечці випустив його на волю.

Ціле місто розхвильоване і розденервоване останніми подіями. Французькі окупанти бояться заворушень і ширять серед населення пострах при помочі патруль драґонів і панцирних возів, яких повно по всіх улицях.

Французькі окупанти заповідають, що завтра послідує більше арештовань, якщо Німці дальше не схотять повинуватись їх приказам.

ВІДОКРЕМЛЕННЄ РУРЩИНИ ВІД НІМЕЧЧИНИ

ЕССЕН, Німеччина, 26. січня. — Французька влада заповідає, що нині вночі буде скінчена робота для повного відокремлення Рурщини від Німеччини.

Основою кордону будуть митові уряди ан границі не окупованої Німеччини.

Кажуть, що всі пляни переводиться під командою маршала Фоша, котрий отворить тут свою головну кватиру.

СУДЯТЬ НІМЕЧЧИНУ

ПАРИЖ, 26. січня. — Аліянтська комісія „воєнних відшкодовань" заявила нині, що Німеччина нароком не виконала торік вповні жадного із своїх зоботязань.

АНГЛІЯ НЕ ЗАБИРАЄ ВІЙСКА З НІМЕЧЧИНИ

ЛОНДОН, 26. січня. — Британський кабінет постановив задержати британське військо в Німеччині над Реном. Одначе погляди членів кабінету поділені. Кажуть, що самий премієр До є проти дальшої окупації.

БЕЛЬГІЙСЬКЕ РОБІТНИЦТВО ПРОТИ НАЇЗДУ НА РУРЩИНУ

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельгії, 26. січня. — Бельгійська Партія Праці видала маніфест, в якім критикує окупацію Рурщини.

Вона предкладає, щоби спір розвязала Ліґа Народів, а також заявляється за скасованнем міжаліянтських довгів, зменьшеннем німецького довгу, а зокрема за відписаннем німецького відшкодовання для Англії.

ПРЕЗИДЕНТ І ПРЕМІЄР НІМЕЧЧИНИ ВЗИВАЮТЬ НАРІД ДО ОЩАДНОСТИ

БЕРЛІН, 26. січня. — Президент німецької републики Еберт і канцлер Куно видали відозву до німецького народу, щоби з уваги на тривожну хвилю нації покинули купувати всякі ласощі і вибаґливі річі, а обмежились тільки до купованя найконечнійших річий до життя. Ся ощадність потрібна, щоб видержати економічну крізу, яка спала на Німеччину наслідком французького наїзду.

ЛОЗАНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ РОЗБИВАЄТЬСЯ

ЛОЗАННА, Швайцарія, 26. січня. — Аліянти предложили Туркам мировий договір, а Турки його не хотять приняти і просять американського амбасадора Чайлда на посередника до дальших переговорів.

Також Болгари не хотять підписати, бо вони домагаються доступу до егейського моря, а аліянти признають їм лише право винайму пристані біля Дедеагачу.

Російська делегація теж не хоче підписати договору у справі Дарданелів.

ТРОБЛІ КАЙЗЕРА З ДРУГОЮ ЖІНКОЮ

ЛОНДОН, 26. січня. — Тутешні часописі подають вістку з Дорн, в Голяндії, де живе бувший німецький цісар, що між ним і другою його жінкою повстали непорозуміння і вони не жиють разом.

Після тих інформацій кайзер Вільгельм жив з другою своєю жінкою, княгинею Герміною фон Райс, в добрих відносинах усього тільки два тижні. Опісля посварились і обоє жиють окремо. Цісар жиє самий, а жінка окремо з дітьми і ніколи не сходяться.

Кажуть, що цісар вже не любить товариського і родинного життя і замикається у відокремленню.

Зноваж бюро Райтера заперечує сю вістку і каже, що власне нині рано кайзер вийшов з жінкою витати брата і сина, що приїхали на його 64-ті уродини, які припадають в суботу, 27. с. м.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодинокe число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 698 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

З КАНЦЕЛЯРІЇ ОБЄДНАННЯ.

Отсим пригадуєсь інтересованим, що адреса канцелярії ОБЄДНАННЯ така:

OBYEDNANYE
136-8 So. 4th Street, Room 608, Philadelphia, Pa.

Просимо зі всіми справами відноситись на повисшу адресу.

Рівночасно подаємо до відома, що по замкненню місячних рахунків, то є з початком лютого канцелярія Обєднання оголосить спис товариств та осіб, котрі вже переслали народній податок.

Канцелярія Обєднання в короткім часі оголосить також звіт контрольної комісії, котра розглядала справу Народнього Комітету.

Проситься комітети, котрі ходили з колядою на Фонд Рідної Школи, щоби сейчас прислали зібрані гроші до Обєднання, аби можна було як найскорше вислати їх до краю.

ЗА КАНЦЕЛЯРІЮ ОБЄДНАННЯ:
Теодор Грицей, рек. секретар.

БАНКИ РОБІТНИЧИХ ЮНІЙ.

З Ню Йорку прийшла вістка, що юнія зелізничих машиністів закупила таку значну частину шерів в однім місцевім банку, що буде мати в його заряді рішаючий вплив. В два дні опісля прийшла публична заява від уряду сеї самої юнії, що організація не обмежується до закупна шерів в чужім банку, але й не покидає давно вже піднесеної думки оснувати банк, стоячий виключно під юнійним зарядом.

Думка юнійного банку не така зовсім нова. Бушує вона серед юнійних робітників вже яких десять літ, коли увагу зорганізованих робітників звернено на факт, що американські робітники побирають річно коло 25 міліярдів долярів робітничої заплати, — сума, яка, вложена в банки, далаби робітникам силу й можність правити всіми банками краю. Три роки тому справу звернено з дороги теоретичного обговорювання на дорогу практичного діла. Юнія зелізничих машиністів був в тім згляді піоніром; і вона показала велику зручність в банкових операціях, так в купованню шерів в старих, капіталістичних банках, як і в закладанню нових, робітничих, кооперативних банків. За зелізничими машиністами пішли другі юнії, деколи навіть перевисшаючи своїх вчителів. Юнія зелізничих трейнменів та телеґрафістів має також свої банки. Кравецька юнія „Амалґамейтид" має під своїм впливом аж кілька банків. Виглядає, що справа робітничих банків поставлена на солідній основі.

Зі сторони банкирів виразної опозиції не видно. Американські ґазети, які звичайно дають вираз найскритійшим думкам богачів, теж не виказують великого заклопотання новим рухом. Старі банки не пробували ні боротися ні ігнорувати нові банки. Вони приняли їх як нових пришелців на свобідне кождому поле. Се, однак, можна пояснити по части тим, що юнійні банки зперщу не заводили ніяких новин в банковім ділі, але вели їх зовсім після взірців капіталістичних банків. Як старі банки поставляться до нових юнійних банків, які мають бути ведені після кооперативної засади, даючи ощадникам участь в зисках банку, та після юнійної засади наймаючи лишень юнійних робітників і відкидаючи всіх незорґанізованих яко „скебів", покаже доперва будучність.

На всякий случай вступленнє робітничих юній в банкове діло являється справді знаменитим кроком для обзнакомлення робітництва з грошевою господаркою теперішньої суспільности. Американські робітники своїми банками не лишень дають свідоцтво, що вони дозріли яко робітники на стільки, що своєю кервавицею не хочуть піддержувати ворожих собі банкирів та хочуть повернути фінансову силу, зібрану в руках юній, на як найбільшу користь зорґанізованих робітників, але й показали, що вони розуміють, що найкращим способом добитися поправи суспільних умов не є базіканне та пливанне в хмарах будучности, але практична праця коло заведення нових форм економічної орґанізації. Навчившися практично господарювати фінансовою силою, вони положать під кращу будучність робітництва триваліиші основи, як через навчанне на память тисячів „робітничих катехізмів". Як колись американському робітникови прийдеться будувати новий суспільний лад, то сей робітник, маючи практичний житевий досвід, певно не зробить таких скандальних похибок, які поробили позбавлені життевого досвіду, а зате повні найріжнійших теорій робітники Росії.

ЧОМУ СЕ ТАК?

Ґазета „Український Скиталець", яку видає наше війско, інтерноване в таборах в Чехословаччині, повідомляє, що голодні і хорі Січові Стрільці з табору в Йозефові, в Чехословаччині, зложили для голодуючих на Україні 34,000 чеських корон і 80,000 австрійських корон.

Се дар голодних голодним.

Се дар тих, котрим треба помагати, котрих слід ратувати від нужди і постепенної загибелі.

Чому се так?

Тому, бо ті, що віддали своїй нації НАЙБІЛЬШУ ЖЕРТВУ, бо віддали здоровле і молодість для боротьби за власну Державу, — найліпше розуміють, що поневолена нація добивається свободи тільки ЖЕРТВАМИ.

Хто у свому життю для своеї нації не зложив жертви, той того не зрозуміє і в найбільшій потребі народу жертви не зложить.

МОСКОВСЬКІ ОКУПАНТИ НА УКРАЇНІ БОЯТЬСЯ НОВИХ ПОВСТАНЬ.

Центральний комітет Комуністичної Партії України секретним обіжником наказав усім місцевим партійним комітетам встановити таємний догляд за партійними товаришами, які займають відповідальні посади і негайно сповіщати про всіх тих, котрі виявили зловживаннє, хабарництво і прибільшеннє власти.

Центральний комітет зазначує, що сучасне важке економічне становище України підготовляє нові кадри повстанців з числа безробітних і голодуючих, які виступили в отверту боротьбу проти совєтської влади, і які користуються піддержкою населення, озлобленого зловживаннем та обдурюваннем провінціяльної влади. Контр-революція, що була притихла, піднесла голову і без усякого сумніву використує теперішній настрій мас, щоби звести свої рахунки із совєтською владою.

Звісна річ, що ся так звана „Комуністична Партія України" є тільки відділом (бренчом) „Російської Комуністичної Партії", котра при її помочі держить свою владу на Україні. Ся „К. П. У." є московською партією. Вона складається з Москалів і змосковщених Жидів. Ті Москалі правлять чисто по московськи, для свого московського бизнесу і для політичного та економічного інтересу Москви.

Отже влада московська і її власть московська на Україні. І не тільки що московська, але ще й проти-українська. Вона змагає не тільки до удержання тої московщини, яку лишили царі на Україні, але ще й до винищення побудженого українства.

У сьому нищенню українства большевицькі „кресові" царики (комісарики) ще надуживають і тої большевицької власти, яка нічим іншим не є тільки самим надужиттєм; вони ще беруть хабарі; граблять нарід і т. д.

Все те добре після большевицької рецепти, бо на „кресах" у Москалів так як і в Ляхів усе вільно. Але як приходять повстання, так вже і на кресах зачинає бути горячо окупантам і тоді шукають і знаходять недомагання своєї наїзницької „влади".

Але головного недомагання вони не бачать. Ся хиба се те, що вони наїзники на чужій землі і безправні та злочинні самовладці над нападеним народом. А їх „влада" повалиться власне через сю головну хибу. Як окупанти добровільно не заберуться, то поваляться силою народу, яка звернеться проти них. Бо не поможе латати ліченнєм прищиків, як ятриться велика рана і щораз то більше доскулює. Як її не усуне той, хто її спричинив, так усуне її той, хто до часу її терпить.

Др. Володимир Сіменович.

В СПРАВІ НАШОЇ ДЕРЖАВНОСТИ.

V.

Жертва чи обовязок?

Коли наше Правительство фінансовою підставою здобуде собі силу, то не тільки український нарід буде відноситись до нього з довірєм але і чужі будуть ставитися з признаннєм і пошаною. Тоді наше Правительство могло би заявити перед можними цего світа: Дивіться, я за межами своєї території, а при мені стоїть весь український нарід. Добровільно мене слухає і з власної не примусимої волі складає свій гріш на фонди державі. В такім разі світ рахував ся би з нами. Ще раз зазначую, що наше Правительство повинно показати свою силу перед своїм народом та перед світом і повинно негайно видати таку відозву і нею зелектризувати загал та захопити у свої руки контролю над справами нашого народу.

Не просьбами рядити, не кланятись, а сміло, як пристало на Правительство нашого народу, виступити перед нас і нас завізвати до обовязку до послуху.

По ділах нашого Правительства ми його судимо. Коли ми бачимо, що наше Правительство до нас несміло відзиватеься, то річ проста, що ми судимо, що воно таксамо робить і кланяється перед другими в нашій справі. Як ми побачимо рішучість нашого Правительства у відношенню до нас, так ми будемо судити його у всіх інших справах. Може бути, що я помиляюсь, але я суджу наше Правительство по дописях, які старокраєві дописувателі поміщають в наших часописях. Вони нас занадто хвалять. Вічно нам пригадують, як то наше Правительство вдячне нам! За що? За те, що декотрі з нас сповнили по части свій обовязок зглядом свого народу і Правительства? Я самий чуюсь тими признаннями пониженим, бо я не сповнив ще свого обовязку, як я це хотів би зробити, але наше Правительство жиє і я і богато нас є таких, котрі згодом доповняють свій обовязок. Не хваліть нас що хвиля за нашу повинність, бо тим ви нас псуєте, нам здаєсь, що ми дуже богато робимо. Дайте нам признанне таке, яке нам належиться і конець.

„Добре-сьте хлопці зробили" — скажіть — „але це ще замало. Независимість, вільність України не сповнена і богато ще жертв від Вас будеться вимагати. Ми життем, грудьми і кровю здобуваємо волю народови українському і Вам, а ви дайте гроші! От чого ми від Вас жадаємо!"

На конець з Шикаґо. **Як ми тут в Шикаґо приготовляємось до державного податку?**

Може це придасться і кому іншому, тому я увійду у важнійші дітайлі.

Зачну на вступі, що ми ідемо рука в руку з Обєднаннєм у Филаделфії, Па., але уживаємо средств до збирання податку, таких які думаємо, будуть для нашої громади найвідповіднійші. Ми думаємо, що уряд Обєднання не погнівається на нас, що ми маємо, а радше, приготовляємо наш власний спосіб збирання державного чи народнього податку, але ми знаємо своїх людий найлучше і в тім напрямі приготовляємось до праці.

Я думаю, що уряд Обєднання повинен дати вказівки, як братись до збирання податку, але оскільки мож лишити поодиноким громадам переведенне збірки відповідно до їх місцевих обставин. Уряд Обєднання повинен жадати, щоб гроші зібрані були слані на його руки та дбати, щоб кожда громада без виїмки перевела в життє збірку податку.

(Конець буде).

Не булоб Господа на небі,
Не булоб правди на землі,
Булиб не люди, а звірі,
Колиб ти, наша Україно.
За ті пожежі, за руїну,
За кривди бідного народу
І за його бездонні болі
Не вибороли в нагороду
Собі хоть крихту, крихту волі...

Б. Лепкий.

УКРАЇНЦІ, ПАМЯТАЙТЕ НА НАРОДНИЙ ПОДАТОК!

Від народнього податку залежить доля нашої вітчини.

Від народнього податку залежить побідна боротьба проти відвічного ворога.

Від народнього податку залежить наше Правительство, наші школи, наші інваліди, наші студенти і все, що серцю нашому дороге.

Нема часу надумуватись. Нема часу відкладати на пізнійше, але сейчас податок присилати до каси „Обєднання".

Гроші сейчас по зібранню посилати на адресу:

OBYEDNANYE
Room 608, 136-8 S. 4th Street,
Philadelphia, Pa.

„ЇХ" МИСТЕЦТВО.

ВИСТАВА РОСІЙСЬКОЇ ШТУКИ У БЕРЛІНІ. — ТВОРИ МИХАЙЛА ЛЕБЕДИНЦЯ.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

„Їх" мистецтво — це твори штуки нової Росії, нової України.

Як же вони виглядають, оті твори?

„Перша вистава російської штуки" щойно замкнула свої двері в Берліні. Виставу впорядкував комісаріят народньої освіти й мистецтва, а на чолі її стояв Д. Штернберґ, права рука „самого" Луначарського. На відкриттю були присутні представники офіціяльної Німеччини, які обмінялися з представниками офіціяльної Росії дуже прихильними й зичливими промовами. Офіціяльний характер вистави, таким чином, не допускає ніякого сумніву, й про якунебудь містифікацію тут не може бути й мови.

Проте найлютійший ворог большевицького ладу не спромігся на більш уїдливу, знищуючу пародію на „нову" Росію ніж отся офіціяльна вистава. Кажуть, кого Бог схоче покарати — тому розум одбере. Не инакше, як упорядчикам вистави Бог також розум одібрав. У противнім разі вони й не сікалися-б зі своєю виставою закордон, а коли вже конче хотілось „себе показати", то вони принаймні, мусіли-б инакше розмістити виставлені образи та експонати. Але сказано: „побє їх Бог сліпотою"...

Вистава була розміщена в двох поверхах великої тутешньої ґалерії Ван Дімена. Як на вмисне, наче для сміху над самими собою, упорядчики перевели дуже строгий поділ між старою та новою російською штукою. У першім поверсі вони розвісили образи старих знаних російських майстрів, написані здебільшого до большевицької революції, а в горішнім поверсі дали місце виключно творам нової, „революційної" штуки, зробленим вже за большевицького ладу.

Коли-б не це сабовмийче для нової штуки розміщеннє, колиб виставлені твори були розміщені в перемішку, то глядач переходив би від одного доброго твору до другого, поминаючи виставлений поміж ними мотлох. Але при теперішнім розміщенню глядач мусів наперед оглянути „старовину" в першім поверсі, а тоді податись на гору й поринути у революційну „новину". Контраст справді виходив такий, наче тебе хто обухом по голові свиснув або межи очі кулаком заїхав!

У першім поверсі — знайомі імена Васнецова („Бій двох богатирів"), Архипова, Нестерова, Туржанського, Моравова, Ґауша, Коровина, Жуковського, Юона, Кустодієва (чудесна „Жінка перед самоваром"), Кузнецова. Можна розумітися на мистецтві чи ні, можна бути освіченою людиною чи неуком, можна любити мальовані образи чи ні, — але цим образам не можна відмовити краси, змісту, настрою, а головно — **зрозумілости.** В них є внутрішня льоґіка, кождий образ дає щось своє, виявляє внутрішній світ артиста й так чи инакше збогачує глядача новими й **позитивними** переживаннями.

— Що-ж то нам покажуть нові? — думає глядач, ступаючи по сходах до другого поверху.

Вже по сходах маємо передсмак того нового. Тут порозвішувано плякати аґітаційного змісту: як нова совітська бюрократія полагоджує державні справи, як живуть шахтарі у Донбасі, як учні мистецької академії виганяють старих професорів, як робітник і селянин беруть на вила грубого польського пана. Зміст може тут подобатись чи ні, але зміст всетаки є, лише виконаннє занадто вже аляпувате й недбале.

Другий поверх. Фарби так і кричать: зелена, жовта, блакитна, руда, червона, синя. Аж в очах рябіє від тих фарб! У тих фарбах — лінії: поперечні, продовжні, діягональні, широкі, вузькі, гострі, тупі. Лінії ті налазять одна на другу, переплітаються, крутяться, вються, набирають форми букв, гачків, шибениць, парканів, вікон, знов зливають, знов перемішуються. Скрізь — тільки лінії й барби, фарби й лінії...

Змісту не питайте. Це — реакційно. Це — буржуазно. Мистецтво не має змісту й не повинне його мати. Воно — безпредметове. Тому один „артист" намалює стонадцять ліній зеленою та жовтою фарбою й назове це „Містом", а другий „артист" намалює ті самі лінії синьою та червоною фарбою й назове це „Лісом" чи „Комуною". І обидва матимуть рацію. Але рацію матиме також глядач, коли він на обидва твори скаже: сон рябої кобили.

Деяким новим „майстрам" навіть фарби й лінії здаються реакційними й занадто конкретними. До чого це? Вони отже беруть комин од залізної грубки, скибку черствого хліба, пуделочко від сірників, деревляну ложку й жменьку сіна, прибивають ці всі речі на якусь дошку й підписують під цим кошмаром „Конструкція". Другий знов візьме три куски бляхи, прибє їх під ріжними кутами й назове це: „Фактура". З таким самим правом можна підписати під тими архитворами: „портрет Ленина", „Душа Троцького", „електрофікація Дніпрових порогів" — ефект буде все однаковий.

Та совами не описати того божевілля, того знущання над людським розумом і чуттям, яке уявляє собою „нове" російське мистецтво — **„їх"** мистецтво. Треба самому бачити цю безконечно довгу низку кімнат з порозвішуваними та порозставлюваними в них „конструкціями" та „фактурами", щоб уявити собі всю глибину того занепаду й хаосу, в які совітська влада штовхнула колись цвітуче російське мистецтво.

Деяке поняттє про той занепад і хаос може дати сучасна українська поезія, яка процвітає й плекається „по тім боці". Малярство і поезія — рідні сестри, й коли ми хочемо поетичними зразками пояснити явища з царини малярства чи різьбарства, то це річ цілком природна й законна. А що зразки беремо українські, то це річ ще більш зрозуміла: як гукнеться в Москві чи Петербурзі — так одгукнеться в „червонім" Київі чи Харкові.

Маємо перед собою книжочку Михайла Лебедиця „Вікно розчинене — новельки", видану в Харкові р. 1922 „Державним Видавництвом України". Отже також, мовляли, офіціяльне мистецтво — „їх" поезія. Беремо зразок перший. Називається „Оточення натхнення":

„Гвалтно кувікає і плачно мамить.
Кусає за руку і брика ногами.
Об піл.
Тактно.
І часто. Часто.
Як горохом —
Зрива з-за столу й ламає олівець:
Початок."

Це має бути образним висловом того, як поета оточує натхненнє.

Зразок другий. Називається „Веснянка лісу". Беремо тільки кінець цеї славної поеми:

„...Впестив:
Нишкнінь вяже шари вузлом.
Вщухла тьмава пянь притьма.
Війнь заграйний переграв.
Гав
Ловить ледач нерушна.
Нас —
Є — немає. Є — нема.
Млостомлій повивача купив.
Вкрутив
Як я свого Гарка у бетик.
(Колодіється)
...Вгорі
Перщить.
Л-і-с. Ліс.
Гмир колисковий... бреньки бренька
...а-ні — телень.

Дуже перепрощую шановних складачів і коректорів „Свободи" за те, що примушую їх сліпити собі очі над цею нісенітницею. Але хай вони згадають про те, що їх товариші на совітській Україні мусять день у день складати й керегувати цілі аркуші такої й ще гіршої нісенітниці — тоді вони мені подарують ці два уривки з архитворів „кувікаючого" Лебединця.

Коли порівняти вірші Лебединця з якимнебудь „конструктивним" твором з російської вистави штуки, то подібність в їх засадах і будові сама собою мусить кинутись в очі. Там і тут — лише будівельний матеріял для творів штуки: там — фарби й лінії, а тут — слова. Але як там до фарб і ліній домішуються елементи, цілком до мистецької творчости непридатні як бляха, скорпики хліба, пуделка від сірників, так і тут до слів зрозумілих і людських домішуються штучні комбінації звуків, як „нишкнінь", „гмир", „млостомлій", „війнь", „пянь". І як там, так і тут, усі ці матеріяли, добрі й лихі, придатні й нікчемні, розумні й безглузді — перемішано в одну перісту купу, причім там фарби й лінії, а тут слова грають між собою в чехарду.

Чи це не правдивий образ і совітського державно-соціяльного будівництва? Досить поставити це питанне, щоб одповісти на нього притакуючо. Дійсно, коли совітські можновладці хотять, щоб чужий світ мав правдиве поняттє про заведений ними державно-соціяльний лад, то хай вони не висилають закордон посольств і делеґацій, [illegible] частійше розповсюджують такі образи, як це ми бачили на берлінській виставі, й такі літературні твори, як „новельки" Лебединця.

Який лад — таке й мистецтво. Яке мистецтво — такий і лад.

Берлін, 5. січня.

Радянин.

Чомуж так нема, як було з давна,
Як було з давна, а з первовіку?
Ой, бо вже давно, як правди нема!
Бо брат на брата мечем рубає,
Сестра сестриці чари готує,
А кум на кума все ворогує,
Сусід сусіда збавляє хліба,
А донька матір все проклинає,
А син бо вітця на суд тягає,
А цар на царя військо збірає.

Зі старої волинської коляди.

„ГІ ТОЙ КАЄ".

Є така байка, що як лев конає, то всі звірі мали спочуття для вмираючого царя звірів кромі одного осла. Той прийшов і як побачив, що у льва вже ніякої нема сили, копнув його з цілим розмахом копитами. До того осла подібна тепер Франція і Польща, які використують це, що Німці обезоружені і копають обезсилених раз за разом. Бравий чоловік уміє все пошанувати хороброго противника. Тільки трус знущається над поваленим ворогом.

*

Польські женщини у Львові здали з відзначеннєм варварський іспит. Бо тільки дикуни потрафлять докучати і глумитися тим, яких ведуть на смерть. Коли прийде хвиля розрахунку, хай не забудуть Українці на ті людські гієни.

*

Казав Ґарібалді, що готов з самим чортом злучитися, щоби тільки добути обєднану італійську державу. Бідні Українці пробували помочі і рогатих, ляцьких і червоних, московських чортяк, але уся та бісова спілка пішла до чорта. Може бути, що Італійці лучше із дідьком знакомі, а може італійський „діяволо" чеснійший. А може бути і те, що чорти ще все мають на нас „вонкир" за нашого Марка, що їм колись пекло порозбивав.

*

Це, що тепер діється в Росії, то тільки повтаряються часи Івана Грозного. І тамтой страшний цар опер свою силу на бідноті, і тамтой вигубив старі боярські роди. А скінчилося на тім, що на місци давної шляхти оснував нову із опричників, із якими закував простий нарід у ще гірше ярмо, як було за його попередників. І тепер, новий цар, Ленін, створив із комісарів-комуністів нову шляхту, із якою убрав в шори цілий російський народ.

*

Ріжниця межи Грозним а Леніном така, що цар вигубив тисячі, а Ленін міліони.

*

Кажуть, що Ленін вмирає. Його дусить кров замучених жертв.

*

Старий недовірок Інґерсол мав оттаку пригоду. Одного разу, коли мав відчит в однім місті, дали йому знати, що касієр, який відбирав гроші за тикети, із грішми утік. Як про це Інґерсол довідався, перервав відчит тай каже: Пані і Панове! Я досі вам казав, що пекла нема. Але в тій хвили довідуюся, що касієр втік із моїми грішми за нинішний відчит. Світлі збори! Я цофаю усю мою досішню науку про пекло. Є пекло і я маю повну надію, що утікач касієр найдеться у нім, на самім дні.

Оттаке сердечне бажання приходить на думку, коли спімнеш усі ті славетні імена Ленина, Троцького, Зіновева, Дзержинського і других. Та ще певно найдеться там місце і для усеї ляшні та ще яке-таке містечко, десь на передоїнку, для нашої братії від „ежедневних" і „нерідної".

*

Американський уряд подібний до чоловіка, що видить, як другого бють, а він заткав ухи і зажмурив очі, щоби не покликала відтак до суду на свідка. І бачити не бачив і чути не чув — нічого не знаю. Чи американська суспільність буде із того вдоволена, побачимо.

*

Кажуть, що у краю уся домашна звірина тепер витресована на диво. Як тільки зявляться до села здирщики, усі собаки зачинають брехати на всі заставки. Тоді коні, воли, корови, безроги — усьо, що живе, вибігає з обійстя і ховається у поли. Навіть домашня птиця зникає з подвіря і ховається перед грабіжниками, де може.

Запека.

ПОМОЖІТЬ УКРАЇНСЬКИМ СТУДЕНТАМ В ГАЛИЧИНІ.

Посередництвом „ЦЕДУСА" одержало Тов. Укр. Молодіжи в Ню Йорку від Української Студентської Краєвої Ради у Львові, просьбу занятися збіркою матеріяльної помочи галицькому студентству а в першу чергу 66-ом котрих імена проголошуємо у списі понисше.

Для пояснення подаєм, що попри повне імя студента є місцевість його походження і рід науки. Перед іменем є у списі число порядкове кождого студента якого описля для скорочення і точности уживати мемо в місце його повного імени, також у справозданях.

ДОРОГІ ЗЕМЛЯКИ:

Яку поміч і жертву зложило українське студентство і до цеї пори складає на народнім жертвеннику, кождий з нас знає. Знає це також лютий кат-лях нашник і тому на нашим студентстві найбільше знущается. Студентів в першу чергу вязнять й мордують. Та вони непіддаються, а за світлом-наукою в тайний український університет громадяться так як колись перші християне в підземеля-катакомби римські. Поміч дана їм в теперішний важкий час вернеться сторицею. І дати її це наш обовязок. Мала горстка молоді гортуючоїся в нашім Товаристві сама богато неможе, але як каже пословиця „громада по нитці, бідному сорочка"; тому просимо: Поможіть.

З початком біжучого шкільного року Тов. наше зачало подібну запомогову акцію на річ укр. студентства на еміграції. Та заким ми її розвинули як слід в помочі випередило нас чехослов. правительство. Майже всі студенти в Чехо-словакії зріклися підмоги в користь менче щасливих але більше потребуючих товаришів на еміграції в Німеччині, у Відни і інших колоніях студіюючої укр. молоді на еміграції. Нема страху щоб і тепер поміч нашу галицьким студентам випередило ляцьке правительство але лякатися треба що молодь наша в Галичині лишена без помочі української суспільности в Америці, може потерпіти найтяжший удар моральний.

З нисше наведеного спису просимо вибрати одного чи більше студентів на сталу місячну підмогу яка передана на руки нашого Товариства буде вислана в цілости коштом Товариства до рук студента. Тов. Укр. Молодіжи в Ню Йорку приймє з вдячностю також хочби найменчу одноразову жертву на поміч галицькому студентству яку в цілости американською валютою передасть на руки Укр. Студ. Краєвої Ради у Львові і посередництом преси складати-ме точні місячні справозданя, користуючись її ласкавим попертем цеї акції.

СПИС СТУДЕНТІВ ПОТРЕБУЮЧИХ ПОМОЧІ:

Від ч. 1А до 10А потребують $5.00 місячної підмоги.
Від ч. 11А до 38А потребують $2.50 місячної підмоги.
Від ч. 39А до 41А потребують $1.66 місячної підмоги.
Від ч. 42А до 66А потребують $1.00 місячної підмоги.

1А Васіян Юліян, філь., Львів.
2А Глинка Лев, прав, Львів.
3А Коберський Остап, прав, Львів
4А Кривоносюк Роман, філ., Коломия
5А Лашкевич Юрко, техн., Любачів.
6А Стасів Остап, техн., Львів.
7А Копертинська Зиновія, мед., Львів.
8А Весоловський Зенон, філь. Станиславів.
9А Семянук Ілько, прав, Станиславів.
10А Мартинець Володимир, прав, Львів.
11А Божик Степан, прав, Угнів.
12А Михайлюк Олекса, ліс. ак., Коломия.
13А Дранчук Микола, філь., Коломия.
14А Микитюк Василь, філь., Коломия.
15А Дранчук Гриць, філь. Коломия.
16А Попадюк Володимир, філь., Коломия.
17А Скотинський Тадей, філ., Ярослав
18А Якубівський Яків, мед., Збараж.
19А Стефанишин Петро, філь., Сокаль.
20А Чаповський Іван, філь., Дрогобич.
21А Вергун Осип, мед., Дрогобич.
22А Данилюк Осип, філь., Коломия.
23А Демянчук Мих., філь., Надвірна.
24А Гаванський Ярослав, техн., Станиславів.
25А Дяченко Микола, філь., Станиславів.
26А Лавринів Юліян, техн., Станиславів.
27А Литвинко Альфред, техн., Станиславів.
28А Сисса Осип, прав, Станиславів.
29А Карпінець Стаха, філь., Станиславів.
30А Мучій Федір, мед., Буськ.
31А Сенюта Ольга, мед., Комарно.
32А Ракочий Степан, філь., Ст. Самбір.
33А Клапоущак Роман, філь., Коломия
34А Тимків Максим, мед., Львів.
35А Кушнір Мих., філь., Станиславів.
36А Скаліш Ярослав, прав, Надвірна.
37А Миськів Семен, мед., Перемишляни.
38А Калина Володимир, філь., Рогатин.
39А Саварин Денис, філь., Дрогобич.
40А Калимон Андрій, прав, Комарно.
41А Гайчук Роман, філь., Ярослав.
42А Гадзінський Теофіль, мед., Коломия.
43А Гадзінський Іван, ліс. ак., Коломия.
44А Побігущий Евген, філь., Коломия.
45А Мазикевич Андрій, філь., Угнів.
46А Городинський Володимир, філь., Дрогобич.
47А Робак Тома, мед., Дрогобич.
48А Тимощук Осип, філь., Коломия.
49А Мельник Львогін, мед., Рогатин.
50А Дзера Василь, філь., Рогатин.
51А Мажевський Роман, техн., Надвірна.
52А Волговський Марйан, мед., Станиславів.
53А Ісаївна Марія-Ірена, мед., Станиславів.
54А Пиндус Стефанія, мед., Станиславів.
55А Шлапак Стефан, філ., Станиславів
56А Новаківський Ізидор, філь., Бучач
57А Байрак Григорій, мед., Копичинці
58А Онищук Степан, мед., Львів.
59А Ользовий Володимир, прав, Комарно.
60А Прокопів Іван, філь., Коломия.
61А Сікорський Олекса, філ., Коломия
62А Угорчак Микола, філь., Коломия.
63А Яхно Осип, мед., Дрогобич.
64А Лах Іван, мед., Сокаль.
65А Флюнт Григорій, філ., Дрогобич.
66А Перейма Степан, мед., Городенка.

Перепись і жертви просимо адресувати:

UKRAINIAN YOUNG MEN & WOMEN'S ASS'N,
30 E. 7th Street, New York, N. Y.

ЗА ТОВ. УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДЕЖИ в НЮ ЙОРКУ:

Богдан О. Каштанюк, голова
Василь Савіцький, містоголова
Омелян Коцко, рек. секретар
Володимир Попович, рек. секретар
Дмитро Сіроцький, фінанс. секретар
Ольга Кирчівна, скарбниця

УКРАЇНСЬКА ДИТИНА ПРО ПОМІЧ СТАРОМУ КРАЄВИ.

Маленька Українка, Анна Дмитрищак, з Дукейн, Па., пересилаючи два доляри на Фонд Негайної Допомоги, пише:

Прошу приняти і мою маленьку жертву яко поміч Рідному Краєви. Мій хрестний тато Андрій Плаваник дав мені одного доляра, а моїм двом молодшим сестричкам по 50 центів. Я дістала доляра за то, що їм гарно переповіла віршик: „Ой ти, Україно, чом така сумненька." Я розповіла своїм сестричкам, що тепер всі добрі українські діти не викидають грошій на кенди, пересилають нашим сестрам і братчикам в старім краю, бо вони тепер сироти і нема їм, кому помагати. Сестрички мої радо віддали свої центи, бо нераз чули, як то в хаті у нас читають, яке то велике нещастя спало на наш край.

Не гнівайтесь на мене, що я ще не так добре пишу по українськи, бо я щойно рік ходила до української школи в Мекізпорт, Па., По англійски я вже ліпше знаю, але незадовго буду вже так само добре і по українськи писати, бо я хочу остати на завсіди доброю Українкою.

Той лист трохи я сама писала, а трохи ще мені помагали, а другий то вже буде ліпше. Я хотіла тілько написати, щоб і другі наші українські діти не тратили тепер грошій на кенди, а посилали свої центи на оборону нашого Рідного Краю.

Анна Дмитрищак,
а мої малі сестрички називаються, одна Ольга, а друга Геновефа.

ГОЛОС З БРАЗИЛІЇ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНЦІВ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ І В БРАЗИЛІЇ.

Проф. Петро Карманський, делегат Галицького Українського Правительства в Бразилії, переводив збірку на Позичку Національної Оборони серед тамошних Українців.

Недавно покинув він сю збірку і перед виїздом до Европи помістив в бразилійській українській газеті „Праця" (виходить щотижня в Прудентополі, в провінції Парана) статтю, в якій обговорює збірку на позичку в Бразилії і в Злучених Державах. Стаття буде цікава і для американських Українців, тому отсе її подаємо в цілости.

Вона звучить:

ХТО БУДЕ СЛІДУЮЧИМ?

41.083$100 мільрейсів виказує каса Позички Нац. Оборони в Бразилії з хвилею, коли приходиться замикати її. Можна сподіватися, що ще в руках деяких місцевих комітетів находиться сума якої тисячки з половиною. Значиться, уся наша бразилійська громада спромоглася на суму яких 42 тисячі мільрейсів у хвилі, коли долі її рідного краю рішаеться на цілі століття, коли і для неї самої, або для її дітей можуть отворитися можливости кращої будучини.

Не можна перейти над цею справою мовчанкою, бо вона є пробним каменем нашої моральної, горожанської і національної вартости і на цему пробному камені мусить основувати всі вигляди всякої будучої организаційної праці кождий, кому доля нашої бразилійської громади не байдужна. Вона є зеркалом громадянської вартости кождої оселі і кождої нашої одиниці зосібна. І ми навмисно подаємо аж тепер загальний спис усіх підписчиків по оселям, щоб в цему зеркалі могла кожда оселя і кожда одиниця себе добачити, та щоб будучий український діяч в Бразилії мав дороговказ, на кого йому спиратися, на кого числити, хто його будучий помічник, а хто ворог.

Та говорім поки що загальником. Я поставмо собі питання: чи вивязалися ми з завдання гідно, чи ні?

Була розписана на позичку сума 100.000$. Такої суми дожидав наш Уряд від Бразилії. Зібралася сума 41.000$, т. зн. менше ніж половина. Значиться, Уряд перечислився у своїх сподіванях на Бразилію.

В Півн. Америці була розписана так само сума 100.000 долярів. Америка дотягнула до 60.000, і дала до пізнання, що більше вона не в силі дати. Та пізнійше зібудилася в неї амбіція і найшлося ще не тільки 40.000, яких не доставало, а ще поверх того 14.000. Отже Північна Америка має амбіцію.

Бразилія так само охляла вже після 30.000, але робила надію, що після зборів герви вона спроможеться на більші суми. Прийшла сафра герви і минулася, та первісна сума не хоче рости. Сама Бразилія признавала, що вона може спромогтися на більше. Та на цему признанню і покінчилося. Юо з цего виходить?

Та я не хочу бути строгим суддею. Я певний цего, що суму 41.000 може легко зложити одна більша наша оселя і не збідніє ні в десятій частині так, як збідніло наше кожде село, коли взяти фізичні і моральні муки, жертви в людях і жертви в майні. Але оправдую все тим, що хто не переходив нашої Голгофти, цей не може в неї повірити. І оправдую тим, що коли Півн. Америка, що начислює пів міліона нашої еміграції, дала 114.000 то Бразилія з 40тисячною нашою громадою, даючи 40.000 мільрейсів, зробила з себе більшу жертву ніж Півн. Америка, де на одиницю припадає ¼ доляра, коли у нас в Бразилії на одиницю припадає мільрейс. А всеж таки я не можу сказати, що американський Українець виповнив свій довг сина українського народу і людини своєю четвертиною доляра, так само не можу сказати, що наш бразилійський Українець своїм одним мільрейсом. Рідний край вдячний одному і другому, та чи американський а так само бразилійський Українець може бути у своїй совісти спокійним — не знаю.

Отсе, коли брати усю громаду загалом. Та цікавий, читач, що переглядати-ме спис підписчиків, побачить, що деякими оселям і багатьом одиницям не можна робити найменшого закиду ні докору. Котрим оселям належиться признання в більшій мірі, котрих людей поставити як видимий знак, хто переглядає спис. Та коли йде мова про оселі, то треба бути обережним. Більша або

менша сума даної оселі залежна від цего, чи в ній находилася більш рухлива і симпатична загалови одиниця, котра займалася збиранєм грошей на позичку, чи ні. Зовсім не це треба сказати про віддільні одиниці. Тут вже одиниця сама відвічальна за своє відношение до справи.

І треба сконстатувати, що найбільше процентово давали найбіднійші. Бо коли бачимо у списку якусь бідну вдовицю з 10$, які вона мусіла позичати, і найбільшого богатиря з Рошо Ройз з такими-ж 10$, то так і хочеться спитати касієра, що приймав сих 10$ нашого богатиря: навіщо ви сю мільйонову поставили поруч княжого дару вдовиці?

Раджу усім спис підписчиків на позичку зберігти як цінний дороговказ до їх взаємин з людьми. В цему списі вони знайдуть дуже цінну книгу життя і оцінки людей. Вони пересвідчаться з нього, що викреслено собі з посеред українського народу чимало одиниць, які на Українцях доробилися гарного маєтку, і живуть у достатках, чимало тих, що присвоюють собі патент на патріотів, а в першу чергу ті, що найбільше мудрують і все і всіх критикують. Головно раджу Прудентопільцям перестудіювати цей спис, а ручу їм, що вони зроблять цінне відкриття. Вони не знайдуть імен своїх найголоснійших патріотів взискових і мудрців. І це буде для них доброю наукою.

І закінчуючи сі мої роздумування над листою підписчиків, я все таки не можу не виповісти бажання:

Бразиліє! Комітет для позички істнує далі. А не годобається цей комітет, можна створити инший. Америка, котрій здавалося, що сума вложена на неї рідним краєм завелика, виповнила своє завдання та ще наклала на себе новий тягар у висоті 30.000 на „фонд негайної допомоги краєви", себто на допомогу краєви в сучасній „ірляндській" боротьбі з Ляхами. Чомуб і Тобі, Бразиліє, не піти слідами Півн. Америки і не почати нової акції на дар північно-американської? Чомуб не засоромити сих, що свого обовязку не виповнили і не зложили на жертівнику нещасної Вітчини жертви за її злих синів? Північ вже зробила початок. Хто буде слідуючим?

П. Карманський.

1) Народ не повинен нічого робити, що є проти його чести.

2) Досвід учить, що армії не все вистарчить бо ратування націй, за те нація, яку боронить армія, є непоборима.

3) Події ніколи не повинні надавати напрямку політиці, а навпаки: політика мусить керувати подіями.

4) Чого хочуть від мене? Щоби я знеславив себе? Ніколи! Можу вмерти, але ні одної пяди моєї землі не віддам.

Наполеон І.

ПЕРЕМІНА.

Він.

Так добрий, хоробрий,
Так любий, ніжний,
Рухливий, терпливий,
Волоссям буйний,
Прихильний, примильний,
Палкий мов огонь,
Так чемний, приємний
Він був женихом!

Сварливий, гризливий,
Змінливий твердий,
Гнівливий, кусливий,
До всього тяжкий,
Вже й лисий, байдужний
Ізжовклий як вуж,
Гнилий, осоружний
Такий він як муж!

Вона.

Так добра, потішна
Так гарна й стрійна,
Чудова, розкішна
Гі чарівна вона,
Так люба й румяна,
Мягенька й ніжна,
Принадна й кохана
Була — суджена!

Капизна, завзята
Холодна мара,
Грізна, зизовата
Писката — стара,
Лайлива, сварлива,
Охляла, квасна,
Гризка й скучна
Така як жена.

Наведено Т. Ф.

НЕЩАСНІ ПРИГОДИ В ВУГІЛЬНИХ ШАХТАХ АНГЛІЇ І АМЕРИКИ

В англійських копальнях вугля працює постійно що року біля біліона робітників, значить богато більше як в Америці, де число вуглекопів хитається поміж шістсот і сімсот тисячами. Та проте в американських копальнях буває в двоє стільки всяких нещасних випадків і катастроф як в англійських. 1,100 до 1,200 вуглекопів гине що року в Англії, а 2,000 до 2,500 в Злучених Державах. Ще більш некорисне для Америки буде те порівнання, коли те число убитих порівняти з числом працюючих робітників в одній і в другій країні. З кожних 10,000 вуглекопів жертвою всяких нещасних пригод і катастроф паде в Англії щорічно 10 до 13 голов, в Америці 39 до 46, а-ж чотири рази стільки.

Чому воно так і чому в англійських шахтах фатальних випадків так богато менш, на те складається цілий ряд причин. Найсамперед, не дивлючись на богато більше число робітників, англійська вугільна промисловість продукує щорічно яких 300 міліонів тон вугля або-ж менш як половину американської продукції. Американський майнер добуває за день більш як три рази стільки вугля, як англійський, котрий значить працює помаліще і безпечніще. Три вуглекопи робить в Англії ту роботу, яку в Америці робить один. Далі, англійські майнери мають більше досвіду для своєї праці. Здебільша се люде, які при ній виросли і які батьки та діди вже добували вугіля. Окрім способи. Третя причина та, що в Англії при добуванню вугля уживають богато менш машинерії; тільки 13 процент всего британського вугля підрубують машинами, американського більш як половину. Врешті четверта — та не послідна — причина та, що в Англії по закону мусять бути заведені деякі охоронні средства і закон зглядить за тим, щоб компанії їх не занедбували; через те зменшилося число великих катастроф від експльозії газу та вугільного пилу, які все ще трапляються в Америці.

ДО ВІДОМА НАШИМ ЗАМОРСЬКИМ ЗЕМЛЯКАМ

В Сокальщині парцелюється 400 моргів грунту. Земля першої якости, чорнозем з одмішкою легкої глинки перепускаючої до споду. Родить від 12—16 сотнарів жита, 10—18 сот. пшениці, 12—18 сотн. вівса, 10—15 сотн. ячменю з морга, 400 до 100 сотн. бараболь. Надається до управи бураків і вівсяного насіння. Ціна 330 долярів за морг враз з коштами контракту. Кромі того є на продаж велика оселя шопа і чворак в дуже добрім стані. Американські Українці хотячі набути кавалок доброї землі, повинні використати сю парцеляцію. Парцеляція в українських руках і земля та повинна зістати також в українських руках. Парцеляцію і контракти переводить один з перших українських канцелярій адвокатських загально знана від давна з солідности і повного довіря. По близщі інформації в тій справі звертаються до підписаного: Box 53, Jersey City, N. J.

С. Ядловський.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДОПИСІ

ГЕМТРЕМК, МІШ.

Робота громади в 1921 і в 1922 році.

Як порівнаємо звіт Українського Запомогового Комітету в Гемтремк, Миш., за рік 1921, котрий був оголошений в Свободі, ч. 25-те з першого лютого 1922 р., зі звітом тогож комітету за 1922 р., то побачимо велик урівнику. В другому році не зібрано і четвертої части того, що в першому.

Мимохіть насуваєсь питаннє: Чи комітет розлінувався? Чи люди поскупіли? Ні одно, ні друге. Що громада тутейша жертволюбива, то свідчить хочби складки на Позичку та Негайну Поміч.

В 1921 році було в нас більше, солідарности, та менше ріжних думок. Всі збірки складались до комітету, котрий висилав сейчас до краю, де було найбільше потреба.

І в тім році богато більше вислано з нашої громади, але зокрема; щоби до одної суми зібрати, то і звіт бувби більший. Однак деякі люди дуже скоро зміняють свої думки. Сами ухвалять, а за короткий час, допчуть те, чого передше самі домагались.

Хто тілько збирає народний гріш на якусь ціль, нехай незабуває дати звіт народови, що сталось з ним.

Нераз чуєсь терпке слово: Що там комітет буде собі робив „гонір" за наші гроші... А забуває, що той комітет був вибраний на загальних зборах, де були репрезентовані всі товариства і всіма признаний. А коли в нього що не впорядку, то чомуж не показати що і як.

А може вже непотрібний, так прийдіть на збори тай зліквідуйте. Рішіть, як красше: чи всі разом, чи одинцем щось доброго робити.

Тут подаємо рахунок комітету за 1922 р., кілько було зібрано і де вислано зложені жертви:

Доходи Укр. Зап. Ком. в Гемтремк, Миш., в році 1922:

З року 1921 зісталось в касієра $24.55; 15. січня 1922 збірка на хрестинах у Миколи Міщука від гостий $8.00; 19. січня зісталось з відсилки коляди 27 цнт.; 26. марта від бр. св. Михайла, студентам до Відня $25.00; 6. цвітня Н. Фіядка на сироти $10.00; 29. червня на інвалідів: Тов. Згода, від. 20. У. Н. Союза $20.00, чит. „Просвіти" $10.00, Тов. Маркіяна Шашкевича, від. 94 У. Н. С. $10.00, збірка на галі підчас представлення $15.23, члени Читальні зложили на ту ціль: Іван Луцишин і Яків Бойко по $5.00, Максим Гарматюк, Василь Лецин, Андрій Ходевка, Михайло миськів, Іван Рунька, Марцелій Івасів, Теодор Ломака, Іван Заблоцький, Михайло Яловий, Микола Крук, Гавриїл Васько, Семен Лебедь, Михайло Майорчак; члени Тов. Згода: Пилип Дімин, Теодор Мусій, Михайло Черний, Михайло Якимів, Данило Рубаха, Іван Загіряк, Роман Костецький, Михайло Дацьків, Олекса Чепак, Дмитро Васько і Іван Кук по $1.00; зібрано на хрестинах у Іг. Блажковського: Теодор Мусій $2.00, Ігнатій Блажковський, Ілія Блажковський, Максим Гарматюк, Семен Лебедь, Яків Бойко, Рудольф Семків, Дмитро Цегельник, Михайло Майорчак, Мартин Цегельник і Никола Бугель по $1.00; о. Д. Добротвор доложив до рівної суми $2.77; 16 жовтня Петро Чоп на інвалідів $10.00 і на сироти $10.00. — Всего зібрано в 1922 році $182.82.

Розходи Комітету в 1922 р.

Дня 26. марта переслано від Брацтва св. Михаїла студентам до Відня $25.00; посвідку отримано доручено урядови Брацтва; 30. червня вислано на фонд Від. Сиріт до Львова $33.70 (Ню Йорк Дрт. ч. 9892, посвідка ч. 194922); 30. червня вислано на фонд інвалідів до Львова $99.75 (Ню Йорк, Дрт. ч. 9893, посвідка ч. 194923); 30. червня в листі регістрованім готівкою $4.00 (ч. посв. 194924); пересилки і оплати чеків 37 цн.; 25. жовтня вислано на фонд інвалідів до Львова $10.00; і на фонд Сиріт $10.00. — В 1922 році всего зібрано і вислано $182.82.

В Укр. Запомоговім Комітеті на рік слідуючий не зістало ніяких гроший. Посвідки з краю на всі переслані суми за р. 1921 і 1922 Комітет має переховані у себе. За якінебудь збірки, чи пересилки, що збирані иншими людьми, комітет не відповідає.

Усім жертводавцям складаємо сердечну подяку.

Семен Лебедь, секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДУ".

ЛИСТ З КРАЮ

Літиня, пов. Дрогобич, 28-го падолиста, 1922.

Дорогий Товаришу! Наше поводженне під ляцьким ярмом таке, що і описати годі. Заложили нам такий ланц на карк, що і рушитися годі. Теперішні наші сільські урядники взяли руку з Поляками, бо з того жиють. Оттак зробили вони донос на нашого священика о. Льва Стеців, якого передержала ляшня 23 добі у ареґті за те тільки, що сказав на проповіди, що ми є Українці і що ми не мусимо голосувати при польських виборах. Бідний наш отець духовний змарнів до непізнання — збиткувалися над ним вороги. Жиемо усі, як в кримінали. Боїмося словечко сказати у власній хаті. Якби хто поскаржився на той наш „уржонд" або на польський „ржонд", то або здоровлє відберуть, або таки відберуть і життє.

Ти знаєш, хто є у нас війтом, Преславний Ладзьо Малащак! Ти помятаєш, що він пас свині за окопом і здирав шкіри зі здохлих коний. Тепер він „пан начельнік"! Видиш які то переміни сподіялися за „польских часуф". Свинопас і шкіролуп тепер перша особа у громаді! Війтом зробило його староство, а ще до того і грабарем і „дохтором від вмерців". Колисьтут вертаємо із церкви, а проти нас війтуньо пяний як темна ніч — іде із коршми. Причіпився до жінок. Одну втрутив до окопу, а другу так побив полицею по голові, що зробив три діри. Як прошумів, то другого дня заплатив тій бабі за біль і далі вільно гуляє.

Тепер проголошено асентерунок 21- і 22-літних. Професора Макогонського забрали від нас десь на другу посаду. Добре, що позбулисьмося того ляцького підлизня, який здирав послідне на польську данину. — Ми так рахуємо собі, що Польща мусить скоро завалитися та що прийде час розплати!...

Твій.......

„В ПОЛЬСЦЕ ЯК КТО ХЦЕ"

До редакції львівської „Свободи" прийшов відомий драматичний артист п. Василь Коссак і оповів нам з обуренням таку нечувану в правовій державі подію. Вчорашного вечора зайшов п. В. Коссак з дружиною до каварні Де ла Паікс, як звичайно на музику. За якийсь час увійшло до каварні кількох розгуканих пяниць, як потім виявилося — поліційних агентів. Один з них по пяному зачепив п. Коссака, а коли цей здивувався — відкіля така почесна знайомість, напасник відповів підморгуючи: „Я пана знам". Коли п. Коссаковій набридло таке сусідство і „знакомство" і вона запропонувала мужеви перейти до другого столика, тоді пяний агент приступив до п. Коссака і заревів: „Я пана арештуе!" П. Коссак зажадав леґітимації і приказу арештування, заявляючи, що до ніякої вини не почувається, але охотно дасть себе арештувати, коли агент має на це приказ. Агент зайнявся, але не втратив резону, мовляв „Пан може биць і невінни, але седем месенци поседзець може также." Супроти того п. Коссак рішучо зажадав арештування, щоби могти провірити компетенцію свого напасника. Та в тім моменті товариші пяниці відтягли його на бік і п. Коссак, обиджений і обурений остав сам серед каварні. Видно, що стара пословиця „У нас в Полсце як хто хце", поширює свою важність і на „Малопольщу".

РАБІВНИЦТВО СЕРЕД ДІТВОРИ

Поліція міста Оренџ, Ню Джерзі, арештувала 11 шкільних, у віці від 11 до 16 літ. На поліції хлопці призналися, що вони обрабували 25 крамниць.

УКРАЇНСЬКА ПОЗИЧКА В БРАЗИЛІЇ І АРҐЕНТИНІ

Бразилійський український тижневик „Праця" у виданню з 21. грудня, 1922, подає отсей виказ збірки на Позичку Національної Оборони в Бразилії:

Зложили поодинокі громади:

1.	Ріо	50$000
2.	Сан Павльо	900$000
3.	Антоніо Ребоусас	200$000
4.	Прудентополіс	7,053$000
5.	Ірасема	9,129$000
	„ (на ф. Н. Д. К.)	284$000
6.	Моема	205$000
7.	Дорізон	2,737$900
8.	Іраті-кольонія	915$000
9.	Марешаль Маллет	1,301$000
10.	Барафея	345$000
11.	Каразіньо	1,825$000
12.	Порто Уніоу	520$000
13.	Антоніо Канділо	542$000
14.	Леґру	250$000
15.	Нова Ґалісія	135$000
16.	Жанґада	1,070$000
17.	Трес Баррас	1,225$000
18.	Ґважуціра	1,000$000
19.	Ітапара	167$000
20.	Єреміш	220$000
21.	Куритиба	587$000
22.	Круз Машадо	400$000
23.	Вера Ґварані	1,130$000
24.	Антоніо Олінто	2,633$000
25.	Сантос Андраде	337$000
26.	Рошо Ройз	570$000
27.	Іваї	1,335$000

Загальна сума в Бразилії	37,066$300
Загальна сума в Арґентині	4,016$800
Загальна сума в Бразилії і Арґентині	41,083$100

Урядови на руки Президента д-ра Е. Петрушевича вислано досі суму 24,000$000, на що є потверджене нашої Державної Каси у Відні з дати Відень, 21. вересня, 1922, Ч. 2571/К. Решту перебирає п. Карманський для Уряду.

Комітет.

Замітка. — Один мільрайс після теперішнього курсу вартує 12 американських центів. Сума 41,000 мільрайсів на американські гроші виносить около $5,000.

ПЕРША НІМЕЦЬКА АДВОКАТКА

В Монахові заприсяжено першу адвокатку Марію Отто, яка дістала диплом на монахійськім університеті. Се перша адвокатка в Німеччині, допущена до оборони в судах Минахова.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Пошукую рідної сестри **АНАСТАЗІЇ ХУДИК**, родом з Чернихова, пов. Тернопіль, Гал. Послідними часами перебувала в Нюварк, Н. Дж. Хтоби о ній знав або вона сама, прошу зголоситися до сестри: **Pelahii Chudyk, Box 56, Studa, Pa., Washington Co.** 23-24

Пошукую **МИКОЛУ АТАМАНЮК** і **ВАСИЛЯ ЛИБИДЗЮК** з села Вурковлиці, повіт Залішики, Гал. Мають перебувати в Канаді. Хтоби о них знав або вони самі зволять зголоситися на адресу: **Mr. Sam Marciniuk, 227 Commerce St., New Haven, Conn., U. S. A.** 23-24

Пошукую у важній справі свого шваґра **ЮРКА ХОМЯКА** з села Уничичі, повіт Дрогобич, Гал. Має перебувати десь у Филадельфії або близько. Хтоби о нім знав або він сам нехай зголоситься на мою адресу: **Сень Шемичик, Box 74, Idamar, Ind. Co., Pa.** 24-25

НА ПРОДАЖ МЕБЛІ з трох кімнат дешево. Купуючий може остатись в помешканню. Рент лише 14 долярів. Голоситись на адресу: **215 East 10th St., Room 19, New York City.** 23-24

НА ПРОДАЖ меблі з трох кімнат, купуючий може остатися на помешканню, рент лише $15.00. Голоситися до: 24

MRS. CHIZAK,
621 East 15th St., New York City
1 flat up

ДО П. ДЯКОУЧИТЕЛІВ

Замінюся за посаду. Моє місто і посада є відповідна. Хто хотівби з п. дякоучителів помінятися зі мною, прошу голоситись до: 23-24

Дякоучитель, c/o "Svoboda",
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Богдан Лепкий.

МАТИ.

(На народньому повіррю.)

I.

У хаті Василя Гильчишина було тамірно й глітно.

В світлиці, на дубовій скрині застеленій білою скатертю, поставлено хрест із церкви, дві свічки та хлібів три бохонці. Відтак до тої скрині приступив священик із дяком та став правити панахиду. Ціла світлиця наповнилася людьми, що стояли поважно, в святочних одежах півголосом шептали молитву і жалісно зітхали.

Так поминали вони покійну Василиху, яку що лиш перед годиною відпровадили на місце вічного спочинку.

Біля скрині стояв муж покійної, вдовець Василь Гильчишин, так близько самого панотця, що дотикався його священничих риз... Він уважно слухав слів панахиди і раз-у-раз обтирав правою рукою сльози. Був то мужик у середних літах, сильний і здоровий як медвідь.

По парастасі, коли дяк здіймив із священика фелон, появилися на тій самій дубовій скрині свіжі, горячі страви і ґазда запросив чесних кумів та сусідів, щоби сідали й живилися. Випрошуючись і припрошуючись, засіли вони до стипи і живлячися, згадували покійну добрими словами.

— Так, так, — заговорив священик, — добра була покійна! Дві хоругві до церкви купила, най з Богом спочиває, земля їй пером!

Присутні зітхнули, повторяючи за пан отцем: „Земля їй пером, най з Богом спочиває!"

В мешкальній хаті гостив молодий удовець жінок та господарів молодших і не так дуже поважних, як ті, що сиділи разом із пан-отцем за одним столом у світлиці.

Між тим двері з надвору були відчинені а крізь них беспастанно входили й виходили люди, як по свячену воду. Приходили жалувати бідного кума Василя і потішали його по тяжкій втраті. Василь дякував їм сердечно, цілуючися з ними в плече і всякого гостив чаркою й пирогами.

Так трівало аж до вечера. Під вечір панотець відїхав домів. У хаті Василя Гилвчишина зробилося свобідніще.

Бесіди йшли голоснійші та не так уважливі як перше. З часта вивязувалися дрібні суперечки, а не обійшлося також без жартів і сміхів, щоби як то кажуть, сумного потішити. Бо й то християнська повинність...

Господар ходив від стола до стола і з кута в кут. Доливав, частував, принуку давав і просив, щоби вибачили, коли їм не догодить.

Пізно в ночи прием скінчився, гості стали розходитися домів. Господар випровадив їх без шапки аж за ворота, на вулицю. Тут вони ще раз стали й перебалакали не малу годину.

— Бідні ви, куме Василю! — казала сваха Горпина. — Дуже ви бідні. Така хата, такі статки... Не дасьте собі ради, ой не дасьте. І троє дітий маленьких... Хто то обійде? Хто обпере, обшие, хто голову змие? Такий дріб.

— Нема що, Василю! — заговорив і її муж. — Вам ґаздині треба і то зараз, бо всьо піде марно. Сватайте Стецеву Гапку... Дівка старша й робітниця добра, як раз для вас, Василю. А старий богач! О, що богач, то кажу... Дасть дві ниві, і пару волів, і дві корові і скриню. Як гадаєте, зле?

Вдовець вислухав спокійно тої поради, а відтак, махнувши рукою, сказав:

— Дайте спокій, куме — сусідо. Де там мені до того... Тут ще ладаном пахне, а ви про весіллє... Де там!

— Ну, годі, годі! — потішала його сваха Горпина при помочі мужа. — Живий живе гадає... Так те-ж і ви. Покійниця най з Богом спочиває... Праведна була, то вському звісному... але вам треба про себе подбати і про добро. Вона сама не схотіла би, щоби вам маєток пішов отак фу-у! (Тут Горпина приложила долонє до своєї губи і дмухнула по ній, показуючи Василеви, як його добро розкотиться, коли він не возьме Стецевої Гапки). — Ну, а врешті діти... Що гадаєте, — діти дадуть собі раду? Де там! Куди їм до того! Та то ще дріб, такий дріб, що аж жалісно дивитися. Їм конче ґаздині треба, щоби їх обійти знала. А Стецева Гапка як раз до того. Дівка старша, і робітниця добра, і...

Тут кум, виручаючи жінку, взявся на-ново вичисляти всі добрі прекмети Стецевої Гапки. Та лишень добрі! А не сказав того, що вона докотуха, і побігуща, і як гадина недобра. Тай дала-ж би вона тим дітям, ой дала! Тай змила-ж би вона їх проклонами... — ой змила! Тай обіпрала би їх кулаками... ой обіпрала!

— А в тім, як гадаєте, — кінчив невтомимий сват. — Робіть, як хочете. І не думайте, що то моя сестрінка, та я за нею потягаю... Борони Боже! Я чисто з серця, з доброго серця, бо виджу, що вона як раз для вас припала. Кажу вам дві ниві, і пара биків, і дві корови, а врешті, як гадаєте, а я з доброго серця... Ну, бувайте здорові! А не сумуйте! Нехай вас Бог потішить. Здорові будьте!

— Йдіть здорові! Дякую вам, що пошанували мою покійну а мене розважили. Спасибі вам! — Розпрощалися.

Зачинивши ворота, Василь повільною ходою ішов до хати, роздумуючи над радою доброго сусіда.

— Дві ниві і дві корові, і пара биків... нема що казати, річ добра. Не без того воно, щоби старий також готівкою де-що не дав... на то вже свати... Аж тоді можна би наймита найти тай сіножатку докупити...

Наймит і сіножатка здавна були горячими мріями Василя Гильчишина, але через покійну жінку, що в загалі не любила жадних новостий і боялася їх, ті мрії не могли здійснитися. За те тепер отвиралася перед Василем певна надія, що зможе знайти собі наймита й купити тую сіножатку, яку ще його покійний батько зачав торгувати. Аж тоді показав би він усім, що то значить господар.

Із такими гадками клався він на постіль. Діти вже спали — сном праведним, спокійним, таким, як лишень діти вміють спати. Їх легеньке храпання розходилося по хаті та зливалося з голосом цвіркуна і нічньої мушки.

Довго в ніч — геть по за північ, не міг Василь Гильчишин заснути, на переміну згадував свою покійну жінку і Стецеву Гапку. Він чув Гапчин голос крикливий і злісний, але враз із тим видів, як вона виринала перед ним у темряві ночи, румяна, кругла, вяложиста, прикрашена парою сірих биків і двома бочистими коровами на тлі хвилюючих золотом пшениці двох довгих і широких нив...

II.

А тимчасом Василиха проводила першу ніч у новій хаті. Сумно там було, лячно, одиноко. Ані вікон не видно, ні дверий, ні людського духа не чути. Замісць стріхи, груба верства землі — холодна, мовчалива.

Докола хати берези ростуть, а в їх тіні стоять деревляні хрести. Ось рухаються білі берези і віттями своїми, як руками, доторкаються з-легенька хрестів. Вони показують на нову Василишину хату й питаються, хто в ній замешкав. Докола могила висока трава росте й пахучі цвіти; вони що йно тепер підносять свої головки дрібонькі, стоптані за дня, підчас похоронів. А долом, долом, по при саму землю, летить вітер і гладить свіжу погилу своїм холодним крилом і потішає її і каже: „Не бійся!" А відтак летить, кодається докола, збирає пахощі з росою та обливає ними свіжу, непорослу могилу.

Не бійся!...

— — — — — — — — — —

О півночі, заки кури на селі запіли, над тою могилою піднялася хмарка. Бліда, маленька. Така, як часом над водою стає, або по опарах літає. Вітер підбіг, підніс її на крилах і поставив на ноги. Заколисалася вона немов із безсилля і стала. На голові рантух у руках свічка з ярого воску, руки на-вхрест. Усьо з хмари.

Глянув місяць, — сховався. Зірвалася сова, розплющила очі, зверещала і, бючи широкими тяжкими крилами, полетіла в ліси.

Хмарка рушила з місця. Сріблився рантух, біліла погашена свічка в руках, а руки держались на-вхрест. Куди вона летіла, трава до землі прилягала, дерева розгинали своє галуззя, листєм тремтіли, — дорогу робили. Летіла понад збіжже, — колосся филювало без шуму.

Увійшла в село.

Перед церквою зупинилася на хвилину, мабуть змовила молитву і дальше йшла.

Вартівникам волосся дубом ставало і хоч не виділи нічого, тремтіли на тілі і хрестилися, щоби страх відогнати.

Крізь заперті ворота, перейшла як промінь місячного світла; не відчиняла їх бо були скрипливі.

Увійшла.

Вірний пес, що спав біля порога пізнав її. Пізнав свою ґаздиню. Зірвався, з радости заскомлів весело і кинувся до неї. Але дарма. Вона не погладила його, як перше, не похвалила його вірности собачої, не глянула навіть на нього. Він хотів доторкнутись її одежі, поласитись хотів — не міг. Перед ним не було нічого. І собака заскомлів тривожно, шерсть настроїшив і, підіймаючи гомову на місяць, став вити.

Вона ввійшла у хату. Ввійшла тихо, незамітно, знов наче те місячне проміння, що крізь вікно продирається в кімнату. Всі спали — сном твердим, спокійним. Двоє дітий старших на лаві, мале, наймолодше в колисці, батько на постелі, з якої недавно її забрали і положили в труну.

По-під стелю довкола стін, висіли образи святих, немов сторожі сонних. У місячнім світлі видно було їх очі ґрізні й огнисті, що дивилися на неї і немов питали, чого прийшла?

Вона підійшла до своїх старших на лаві. Спали, підібравши під голови руки, бо подушок не було.

— Бідні ви! — сказала. — Взараня прийдеться вам зазнати людського горя, хлопської недолі. Взараня руки попадаються з праці попухнуть ноги від утоми. Взараня! Жаль мені вас, діти, та що-ж я поможу? Не в моїй воно силі. Та не жахайтеся, ви мої, я буду з вами!

І вона нахилилася над їх устоньками і зложила на них свій бездушний поцілуй.

Вони порушилися скрізь сон. Здрігнулись, кинули собою раз, другий, хотіли встати, збудитись — дарма. Зітхнули тільки і тільки і дальше усміхались солодко до любої появи.

Біла тінь повернула, майнула собою по хаті і зупинилась над дитиною в колисці.

— Як тобі твердо, моє ти маленьке, як тобі твердо! Гірка-ж твоя доля сирітська, гіренька! Таке маленьке і таке безсильне, моє пташатко, хто-ж тебе обійде? Тверді в людий руки і щирости не мають. Зломлять тебе, як тую билину крухеньку, бідне моє! А серця їх іще тверді від рук. Біда тобі!

І нахилилася над колиску дитини, а розціпивши закостенілі руки, поправила дитині постіль, щоби твердо не було і щоб не давило її ягідки малої. А воно, бідне сирітство, ручки витягло до неї і устами, як двома листочками рожі, трепетало: — Возьми мене до себе, возьми! Не дай мене на поталу мачухи лихої, не дай!

— Не дам, дитино! — відповіла тінь біла і приступила до постелі.

Василь спав, хропучи здорово крізь сон, і усміхався до двох широких нив, і наймита годив і торгу за сіножатку добивав.

Не промовила до нього ані слова, тільки вдивилася в його своїми розбільними очима так сильно, що він не втерпів.

— Не віддам! — крізь сон промовив. — Ні, невіддам! Не бійся Гандзю, не дам я знущатись над дитиною нікому; не позволю їй кривди зробити. А Гапки я не возьму, бо вона язя.

Вонаж у-друге глянула на нього поглядом таким сердечним і щирої вдячности повним, що в нього серце з болю защеміло і він припідняв повіки. Глянув по хаті, — нічого не було. Очі протер — ні, нема нічого. Тільки місяць до вікна заглядає і сверщок цвірінькає в куті. На подвірю пес виє.

— Свят, свят, свят! — говорив, крестячись Василь. А я бувби присяг, що Гандзя була... А може й була?...

— — — — — — — — — —

На другий день здибався Василь із своїм сватом біля криниці. Напували коні.

— Слава Богу!

— На віки слава!

— А де! Тпрру кара! Куда лізеш Гніда? гей до води... Ну, щож там чувати?

— Та нічого. А щож-би? Біда тай годі.

— А скучно вам, куме?

— Своя річ, що скучно.

— Та воно правда, але що-ж робити?

— Всьо божа ласка... Куда лізеш, гніда?

По такім офіціяльнім вступі приступили до річи.

— Но, як же, Василю?

— Та ніяк. А що-ж би?

— Возьмете Гапку?

— Най її беруть другі.

— Не кажіть, Василю! Пожалуєте того! Пара биків, скриня, дві корові, а поле як лани в пана. Ну, якже? Возьмете?

— Не мені її брати.

— Та чому?

— Бо тому! — з притиском відповів Василь і, напоївши коні, завернув до дому.